

САМОМЕНЕДЖМЕНТ ЯК УМОВА ОСОБИСТІСНОГО І ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ

Беляєва О.М.

Стаття присвячена актуальній нині проблемі «самоменеджменту». Основна увага приділена характеристикам, які знижують ефективність діяльності викладача-менеджера та гальмують особистісне і професійне зростання, а відтак потребують корекції шляхом самоменеджменту.

Ключові слова: самоменеджмент, реформування освіти, особистісні характеристики викладача-менеджера, психолого-педагогічні перешкоди.

У сучасній освітній парадигмі проблема самоменеджменту посідає особливе місце. Це зумовлено тим, що в умовах духовної, а також економічної, політичної та суспільної кризи, яка має системний характер, стає все більше зрозумілим, що єдиний вихід із ситуації, що склалася, єдиний спосіб змінити світ — це змінити себе. Безумовно, сама думка не є новою, адже ще відомий римський громадський діяч, поет і філософ Луцій Анней Сенека (4 р. до н.е. — 65 р. н.е.) у своїх «Листах до Луцилія» («*Epistulae morales ad Lucilium*») писав, що найбільша влада — це влада над собою (*Imperāre sibi maximum imperium est*).

Разом із тим слід констатувати, що нині самоменеджмент перебуває на стадії становлення, адже є різні, часто фрагментарні концепції, які поки ще не в змозі повністю відобразити сутність цієї мультидисциплінарної, комплексної науки, яка розвивається на стику філософії, теорії управління, кібернетики, професійної педагогіки, вікової психології, психології здібностей, психології діяльності, акмеології, валеології etc.

Незважаючи на транспарентну складність цієї науки, самоменеджмент часто розглядають *sensu stricto*, тобто виключно як техніку правильного використання часу. Втім, останнім часом намітилася тенденція до вивчення самоменеджменту *sensu largo*. Так, І. Ніколаєску, розглядаючи самоменеджмент у традиційному ключі, усе ж іде далі. На думку дослідниці, самоменеджмент припускає саморозвиток особистості, заснований на

самопізнанні, самовизначенні, самоврядуванні, самовдосконаленні, подоланні стереотипів свідомості, самоконтролі і, як підсумок, самореалізації в обраній сфері діяльності. Така робота над собою дозволяє розкрити весь свій творчий потенціал і максимально використати свої можливості та здібності [3].

Автори колективної праці «Педагогіка вищої школи» дефініюють самоменеджмент як самостійний, завершений блок у системі регулювання відносин суб'єкта навчально-виховного процесу з іншими людьми та довкіллям [5, с. 312].

У нашій роботі вслід за В. Колпаковим під самоменеджментом або самоуправлінням розуміємо «стратегічне і повсякденне самоуправління людиною своїм життям, що забезпечує змістовне та гармонійне життя, ефективну реалізацію внутрішніх потенцій і досягнення життєвих цілей [1, с. 38]». Слід погодитися з ученим, що стратегічний прорив у цій галузі знання, якнайширше впровадження теоретичних напрацювань у освітню практику здатні суттєво впливати на якість реформування вітчизняної освіти, оскільки самоменеджмент рівною мірою стосується як людини, яка перебуває на верхівці управлінської структури, так і в її підніжжі. Крім того, проблема самоменеджменту стосується й осіб, що навчаються, — учнів, студентів, слухачів etc. [4].

Беручи до уваги, що менеджер освіти «постійно здійснює певний комплекс зусиль, які упорядковують і приводять у необхідний стан його активність як самодослідника, самопроектувальника, самопрограміста, самоорганізатора і самоконтролера [5, с. 312]», вважаємо за доцільне приділити увагу такому важливому питанню, як особистісні характеристики викладача-менеджера, які знижують ефективність менеджерської діяльності та гальмують особистісне і професійне зростання, а тому потребують постійної, копіткої, науково обґрунтованої роботи над собою.

Аналіз літератури з цього питання [1; 2; 6] засвідчив, що на шляху до успішної діяльності викладача-менеджера є низка психолого-педагогічних

перешкод, які потребують корекції саме шляхом самоменеджменту.

Охарактеризуємо деякі з них:

- невміння раціонально використовувати свій час, енергію, знання, вміння й навички;
- нездатність долати стреси, дратівливість у процесі спілкування з колегами (підлеглими) або студентами;
- «розмитість» особистісних цінностей, відсутність чіткого усвідомлення самоцінності та цінності своєї професійної діяльності;
- припинення саморозвитку, відсутність орієнтації на нові життєві та професійні цілі, відсутність бажання «йти в ногу з часом»;
- недостатньо сформовані навички вирішення проблемних ситуацій, які неминуче виникають у процесі професійної діяльності, та як наслідок — нездатність самотійно розв'язувати професійні (а часто й життєві) проблеми;
- відсутність творчого потенціалу (низький його рівень) у науково-педагогічній сфері, що виявляється в нездатності генерувати власні ідеї або творчо використовувати передовий педагогічний досвід;
- недостатнє усвідомлення ролі мотивації та стимулювання (підлеглих або студентів);
- застарілі (авторитарні, негуманні чи викривлені) уявлення про роль керівника або викладача;
- відсутність задатків і практичних навичок до управління навчальною/науковою/педагогічною діяльністю й вихованням; небажання отримувати реальні результати від цих видів діяльності;
- відсутність уміння (а часто й бажання!) сприяти розвитку студентської молоді й підвищенню ефективності навчання.

Таким чином, в умовах тенденції до демократизації всіх галузей життя й освіти зокрема, пошуків розумної рівноваги між самоуправлінням та управлінням із боку керівництва, орієнтації на ініціативу і самотійність педагогічний менеджмент і самоменеджмент розглядаються як невід'ємна

умова особистісного та професійного зростання. Реалізація цієї умови уможлиблюється шляхом поєднання знань із багатьох соціальних і природничих наук і творчого їх транспонування в навчально-виховний процес.

Список літератури

1. Колпаков В. Самоменеджмент як проблемний компонент стратегії розвитку освіти / Віктор Колпаков. — Імідж сучасного педагога. — 2010. — №2 (101). — С. 37—39.
2. Коломінський Н. Л. Психологія педагогічного менеджменту : [навч. посіб. для студ. навч. закл., керівників установ освіти, психологів, педагогів] / Н. Л. Коломінський. — К.: МАУП, 1996. — 176 с.
3. Ніколаєску І. О. Розвиток професійного іміджу молодого педагога на основі самоменеджменту / Інна Олександрівна Ніколаєску [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://teacher.ed-sp.net/index>.
4. Ноздренко Н.А. Самоменеджмент в организации обучения студентов / Н.А. Ноздренко // Современные проблемы науки и образования. — 2006. — №1. — С. 81—82.
5. Педагогіка вищої школи : [навч. посіб] / [З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.] ; за ред. З. Н. Курлянд. — [3-тє вид., перероб. і доп.]. — К. : Знання, 2007. — 495 с.
6. Устемиров К. Профессиональная педагогика / Устемиров К., Шаметов Н. Р., Васильев И. Б. — Алматы : ТОО «Акнур и К°», 2005. — 432 с.